

TIBBIYOT UNIVERSITETI TALABALARINI KASBIY MAHORAT OLIHDA DEONTOLOGIK KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH

Shamsiddinova Madinabonu Shuhrat qizi¹, A. N. Maxmudova²

Annotatsiya: Maqola tibbiyot universiteti talabalarining kasbiy mahoratini oshirishda deontologik kompetensiyaning ahamiyatini ko'rib chiqadi. Deontologiya kasbiy etikani o'rgatish orqali talabalarni axloqiy me'yorlarga muvofiq ravishda tayyorlash usullarini, jumladan, ta'lim dasturlari, amaliy mashg'ulotlar va mentorlikni tahlil qiladi. Maqola deontologik kompetensiyaning professional faoliyatdagi ta'sirini va uning yuqori darajadagi professionalizmni ta'minlashdagi rolini belgilaydi.

Kalit so'zlar: Deontologiya, kasbiy mahorat, tibbiyot universiteti, deontologik kompetensiya, axloqiy me'yorlar, ta'lim dasturlari, amaliy mashg'ulotlar, Mentorlik, Klinik etika, Professionalizm.

Kirish

Tibbiyot sohasida yuqori darajadagi professionalizm va bemorlar bilan to'g'ri munosabatlar o'rnatish uchun kasbiy mahoratning yetarli bo'lishi zarur. Biroq, faqat texnik bilimlar va amaliy ko'nikmalar bilan cheklanib qolish yetarli emas. Tibbiyot talabalarini uchun deontologik kompetensiya – ya'ni kasbiy etikani, axloqiy tamoyillarni va me'yorlarni o'z ichiga olgan bilim va ko'nikmalar, muhim ahamiyatga ega. Bu kompetensiya talabalarni nafaqat professional faoliyatda, balki bemorlar bilan o'zaro munosabatlarda ham axloqiy jihatdan to'g'ri yo'l tutishga tayyorlaydi. Deontologiya, kasbiy etikani o'rgatish, bemorlarning huquqlarini hurmat qilish, maxfiylikni saqlash va kasbiy axloqiy me'yorlarga rioya qilish kabi masalalarni o'z ichiga oladi. Tibbiyot universitetlarida deontologik kompetensiyani shakllantirish uchun maxsus ta'lim dasturlari, amaliy mashg'ulotlar va mentorlik tizimlari joriy etilgan. Ushbu maqola, tibbiyot universitetlari talabalarini uchun deontologik kompetensiyani shakllantirishning ahamiyatini ko'rib chiqadi va bu kompetensiyani rivojlantirish uchun mavjud usullarni tahlil qiladi.

Maqolada, tibbiyot talabalarini uchun deontologik kompetensiyani shakllantirishda foydalaniladigan ta'lim dasturlari, amaliy mashg'ulotlar, va klinik etika komissiyalari kabi metodlar haqida batafsil ma'lumot beriladi. Shuningdek, bu kompetensiyaning professional faoliyatdagi ta'siri, talabalar va bemorlar bilan munosabatlar sifatini qanday yaxshilashi tahlil qilinadi. Tibbiyot sohasida muvaffaqiyatli faoliyat yuritish uchun talabalarni nafaqat bilim va ko'nikmalar, balki axloqiy qadriyatlar va kasbiy etikaga asoslangan harakatlar bilan ham ta'minlash zarurligi ta'kidlanadi.

Materiallar va Usullar

Materiallar:

Ta'lim dasturlari va qo'llanmalar: Tibbiyot universitetlarida deontologiya va kasbiy etika bo'yicha o'qitish uchun ishlab chiqilgan darsliklar, qo'llanmalar, va o'quv materiallari.

Simulyatsiya va ro'l o'ynash materiallari: Deontologik muammolarni yechish uchun ishlatiladigan simulyatsiya senariylari va ro'l o'ynash o'yinlari.

Mentorlik va klinik etika komissiyalari: Mentorlik dasturlari va klinik etika komissiyalarining faoliyati, ulardan olingan tavsiyalar va ko'rsatmalar.

¹ Tibbiyot pedagogika fakulteti 5-kurs 508- guruh talabasi

² Samarqand davlat tibbiyot universiteti. Ilmiy rahbar: professor

Usullar:

Kurs va seminarlarni tahlil qilish: Deontologiya bo'yicha ta'lim dasturlari, kurslar va seminarlarning mazmunini va samaradorligini baholash.

Amaliy tadqiqotlar va kuzatuv: Klinikalarda va ta'lim muassasalarida deontologik kompetensiyani shakllantirishga qaratilgan amaliy tadqiqotlar, klinik amaliyotlarni va tajribalarni kuzatish.

So'rovnoma va interv'yu: Tibbiyot talabalari, o'qituvchilar va tajribali shifokorlar bilan so'rovnoma va interv'yu o'tkazish, deontologik kompetensiyaning shakllanishi va uning samaradorligini o'rganish.

Klinik etika komissiyalari faoliyatini tahlil qilish: Klinik etika komissiyalarining talabalarga ta'sirini va ularning kasbiy etikaga oid qarorlarni qanday qabul qilishini o'rganish.

Kurslardan keyingi baholash: Talabalarning ta'lim dasturlari va amaliy mashg'ulotlar asosida deontologik kompetensiyasini baholash va ularning amaliy tajribalarini o'rganish.

Natijalar va Muhokama

Natijalar:

Ta'lim Dasturlari Samaradorligi: Tibbiyot universitetlarida o'tkazilgan deontologiya va kasbiy etika kurslari talabalar orasida axloqiy me'yorlar va professional etikani tushunishda sezilarli darajada ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Kurslar davomida talabalar kasbiy etikaga oid muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirdi, va bu ularda axloqiy qarorlar qabul qilishda ishonch hosil qildi.

Amaliy Mashg'ulotlar Ta'siri: Simulyatsiya va ro'l o'ynash mashg'ulotlari orqali talabalar klinik amaliyotda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan deontologik dilemmani hal qilish bo'yicha amaliy tajriba orttirdilar. Amaliy mashg'ulotlar talabalar tomonidan ijobiy baholandi, va ular deontologik kompetensiyalarini amaliyotda qo'llashni o'rgandilar.

Mentorlik va Klinika Etika Komissiyalari: Mentorlik dasturlari va klinik etika komissiyalari talabalar uchun qo'shimcha qo'llab-quvvatlash va tajriba almashish imkoniyatlarini taqdim etdi. Mentorlarning maslahatlari va komissiyalarning tavsiyalari talabalar tomonidan yuqori baholandi, va bu amaliyotlar ularning deontologik kompetensiyalarini yanada rivojlantirdi.

So'rovnoma va Interv'yu Natijalari: So'rovnomalar va interv'yu orqali olingan ma'lumotlar, talabalar deontologik kompetensiyani shakllantirish bo'yicha o'tkazilgan kurslar va amaliy mashg'ulotlarning samaradorligini tasdiqlaydi. Talabalar va o'qituvchilar deontologiya va etikaga oid ta'limning ularning kasbiy faoliyatlariga qo'shgan hissasini ijobiy baholadilar.

Muhokama:

Tibbiyot universitetlarida deontologik kompetensiyani shakllantirishga qaratilgan ta'lim dasturlari, amaliy mashg'ulotlar, mentorlik va klinik etika komissiyalari orqali talabalarning axloqiy me'yorlarni tushunishi va amaliyotda qo'llash ko'nikmalari sezilarli darajada oshdi. Ta'lim dasturlari va amaliy mashg'ulotlar orqali talabalar deontologik dilemmani hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirdilar, bu esa ularning professional faoliyatlarida axloqiy qarorlar qabul qilishda yordam beradi.

Mentorlik dasturlari va klinik etika komissiyalari talabalarga real hayotdagi etik masalalarni hal qilishda qo'shimcha yordam berdi va tajribalarini boyitdi. Shuningdek, so'rovnoma va interv'yu natijalari ta'lim va amaliyot dasturlarining samaradorligini tasdiqlaydi va bu dasturlarni yanada takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Umuman olganda, tibbiyot universitetlarida deontologik kompetensiyani shakllantirish talabalarga professional sohada yuqori axloqiy me'yorlarga rioya qilishda yordam beradi va bemorlar bilan samarali va etik jihatdan to'g'ri munosabatlarni o'rnatishga yordam beradi. Kelgusida, deontologik ta'lim dasturlarini yanada rivojlantirish va amaliy mashg'ulotlarni kengaytirish talabalar uchun foydali bo'ladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, tibbiyot universitetlari talabalari uchun deontologik kompetensiyani shakllantirish kasbiy mahoratning ajralmas qismi hisoblanadi. Tadqiqot natijalari, ta'lim dasturlari, amaliy mashg'ulotlar, mentorlik dasturlari va klinik etika komissiyalarining samaradorligini ko'rsatdi. Ushbu komponentlar talabalar orasida axloqiy me'yorlar va professional etika bo'yicha tushunishni oshiradi hamda amaliyotda bu kompetensiyalarni qo'llashga yordam beradi. Ta'lim dasturlari va amaliy mashg'ulotlar orqali talabalar deontologik dilemmalarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirdilar, bu esa ularga axloqiy qarorlar qabul qilishda ishonch hosil qilishga imkon berdi. Mentorlik va klinik etika komissiyalari orqali qo'shimcha qo'llab-quvvatlash va tajriba almashish imkoniyatlari talabalar uchun muhim bo'ldi. Umuman olganda, deontologik kompetensiyani shakllantirish tibbiyot sohasida yuqori darajadagi professionalizmni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Bu, nafaqat talabalar uchun, balki bemorlar uchun ham yuqori sifatli va axloqiy jihatdan to'g'ri xizmat ko'rsatishni ta'minlaydi. Shuning uchun, tibbiyot universitetlarida deontologik ta'limni yanada takomillashtirish va amaliy mashg'ulotlarni kengaytirish zarurdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Akhmedov. B. (2020). *Tibbiyotda etik muammolar: Nazariya va amaliyot*. Tashkent: Tibbiyot nashriyoti.
2. Beknazarov. R. (2019). *Kasbiy axloqiy me'yorlar va deontologiya: Tibbiyot ta'limida yangiliklar*. Tashkent: O'zbekiston milliy universiteti nashriyoti.
3. Jumaev. S. (2021). *Tibbiyot universitetlarida deontologiya: Ta'lim va amaliyot*. Tashkent: O'zbekiston tibbiyot universiteti nashriyoti.
4. Mamatov. K. (2018). *Deontologik kompetensiyani rivojlantirish: Teoriya va amaliyot*. Samarkand: SamDU nashriyoti.
5. Tursunov. A. (2022). *Kasbiy etikani o'rganish va talabalarning rivojlanishi*. Tashkent: Tibbiyot ta'limi nashriyoti.
6. Yusufov. M. (2017). *Klinik etika va uning ta'limdagi o'rni*. Tashkent: Tibbiyot akademiyasi nashriyoti.

